

Όταν η εκπαίδευση γίνεται πυλώνας της προσωπικής μας εξέλιξης - Μια διεισδυτική ματιά

Μαρία Θεοδώρου,
Μέλος της ΑΛΛΗΛΟΝ

Μαρία Θεοδώρου | LinkedIn

Σχολείο: ένας θεσμός από τον οποίον όλες και όλοι μας διερχόμαστε και αναπόσπαστο κομμάτι της ζωής και της κοινωνικοποίησής μας. Για τον κοινό νου έχει συνδεθεί κυρίως με τη μετάδοση γνώσεων, ίσως σε αρκετές περιπτώσεις με έναν κάπως άχαρο τρόπο, και κυρίως με την προετοιμασία του νεαρού ατόμου για τη μετέπειτα επαγγελματική του αποκατάσταση και σταδιοδρομία.

Ενώ όμως το εκπαιδευτικό σύστημα δείχνει να ενδιαφέρεται για την επαγγελματική ανάπτυξη των νέων, δεν θα έλεγε κανείς ότι ισχύει το ίδιο και για την προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξή τους. Ειδικότερα, το σχολείο εστιάζει υπέρμετρα στην διάπλαση νέων που χαρακτηρίζονται από συσσώρευση πληροφορίας αλλά δεν εστιάζει αναλόγως στην ψυχική και πνευματική καλλιέργεια των νέων ατόμων, δύο στοιχεία κλειδιά για την προσωπική τους ανάπτυξη και εξέλιξη. Γι' αυτό και σκοπός του παρόντος άρθρου είναι ακριβώς η διερεύνηση αυτής της πολυπόθητης αλλά παραμελημένης πτυχής.

Πώς θα μπορούσε λοιπόν το εκπαιδευτικό σύστημα να ασχοληθεί περισσότερο με την ανθρώπινη πλευρά των μαθητών και μαθητριών του; Και για ποιους λόγους μια τέτοια πνοή στην σύγχρονη εκπαιδευτική διαδικασία είναι περισσότερο από απαραίτητη;

Ξεκινώντας από το δεύτερο ερώτημα, δηλαδή τη σημασία του να εστιάσει το σχολείο σε μια πιο ανθρωποκεντρική προσέγγιση, δεν μπορούμε επουδενί να παραβλέψουμε το γεγονός ότι ο εκπαιδευτικός χώρος είναι από τους

σπουδαιότερους φορείς κοινωνικοποίησης στους κόλπους του οποίου οι μαθητές και οι μαθήτριες περνούν ένα διόλου ευκαταφρόνητο μέρος της καθημερινότητάς τους. Ως μικρογραφία της κοινωνίας, το σχολείο οφείλει να μάθει στο μαθητικό κοινό όχι μόνο να πειθαρχεί σε κανόνες και να υιοθετεί μοτίβα συμπεριφοράς αλλά και να αντιλαμβάνεται, να διαχειρίζεται μελλοντικές καταστάσεις στην ενήλικη ζωή, να υπερασπίζεται τον εαυτό του και αν μη τι άλλο να καταστεί μελλοντικά ικανό να συμβάλλει στην κοινωνική ευημερία και πρόοδο αντιλαμβανόμενο ότι ζει εντός μιας κοινωνίας για την εξέλιξη της οποίας πρέπει να ενδιαφερθεί.

Με άλλα λόγια, το σχολείο οφείλει και πρέπει να διδάξει τα νέα άτομα να μάθουν, να αποδεχτούν και να αγαπήσουν τον εαυτό τους και τον συνάνθρωπο αφενός και αφετέρου να κατανοήσουν ότι αν δεν ενδιαφερθούν τα ίδια για την κοινωνία στην οποία ζουν, τότε δεν θα το κάνει κανείς άλλος. Ή μάλλον θα το κάνουν τα ακατάλληλα άτομα- καιροσκόποι και δήθεν Μεσσίες. Εξάλλου, κατά το γνωστό αριστοτελικό επιχείρημα, το άτομο αποτελεί μέρος του όλου. Και το λογικό συμπέρασμα είναι ότι όταν ευδοκιμεί το όλον, δηλαδή η κοινωνία, θα ευδαιμονήσει και το άτομο ζώντας σε ένα υγιές κοινωνικό περιβάλλον.

Μεταβαίνοντας στους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε το εκπαιδευτικό σύστημα να φέρει στο προσκήνιο τις έννοιες της προσωπικής ανάπτυξης και εξέλιξης με όρους πνευματικής και ψυχικής καλλιέργειας, θα λέγαμε ότι παρό-

τι με μια πρώτη ματιά το υπό συζήτηση θέμα φαντάζει ένα μεγάλο εγχείρημα, δεν είναι ακατόρθωτο. Πρόκειται σαφώς για ένα εγχείρημα απαιτητικό που χρειάζεται να λάβει υπόψη του τον άνθρωπο ως ψυχοσύνθεση, την αποδοχή του εαυτού και του άλλου, την εξοικείωση με μια νοοτροπία κριτικής επεξεργασίας ερεθισμάτων αλλά και την συνειδητοποίηση ότι το άτομο ως οντότητα δεν είναι μια μονάδα γενικά και αόριστα. Είναι μέλος ενός συνόλου.

Κύριο και πρώτιστο ζητούμενο είναι η ανάγκη ουσιαστικής κατανόησης του εαυτού μας. Να αντιλαμβανόμαστε και να αναγνωρίζουμε τα συναισθήματά μας, να προσπαθούμε να τα διαχειριστούμε, να εξερευνούμε σταδιακά τον χαρακτήρα μας, να τον αποδεχόμαστε, να εντοπίζουμε τα ελαττώματά μας με σκοπό να τα διορθώσουμε και να βελτιώνουμε τα αδύνατα σημεία του. Και ακόμη και αν δεν τα καταφέρνουμε πάντα, να τα αποδεχόμαστε. Να μας αποδεχόμαστε για αυτό που πραγματικά είμαστε και όχι γι' αυτό που οι άλλοι θέλουν ή περιμένουν από εμάς. Να μας αγαπάμε και να μας φροντίζουμε. Και μαζί με την αποδοχή του εαυτού να αποδεχόμαστε και το κάθε άλλο άτομο που μας περιτριγυρίζει. Για τα «ιδιαιτέρα» και τα πιο «συνηθισμένα» χαρακτηριστικά του, για τις επιλογές του. Η αποδοχή είναι ένδειξη σεβασμού. Και ο σεβασμός αν μη τι άλλο γαλουχεί άτομα με αληθινές αξίες και αρχές. Ακριβώς σε αυτό το σημείο εντοπίζεται η προσωπική ανάπτυξη και εξέλιξη.

Σε αντίστοιχο πλαίσιο, είναι αναγκαία η εκμάθηση του σεβασμού στις επιλογές και την ελευθερία των άλλων. Το δικαίωμά τους να διαμορφώσουν και να διεξάγουν τη ζωή τους με τους δικούς τους όρους και τα δικά τους πρότυπα. Και θα αναρωτιόταν κανείς εδώ: και πώς ο «άλλος» μπορεί να συνδράμει στην προσωπική εξέλιξη του ατόμου; Δεν είναι άραγε ετούτο μια αποκλειστικά προσωπική υπόθεση; Ασφαλώς και όχι! Όταν σεβόμαστε τον άλλον και τις επιλογές του, μαθαίνουμε την έννοια των ορίων αλλά και να είμαστε δίκαιοι. Και αυτό διότι εντέλει αξιώνουμε για τον άλλον αυτό που αξιώνουμε και για τον εαυτό μας.

Σε ένα πιο πρακτικό επίπεδο, τα παραπάνω αποτελέσματα θα μπορούσαν να επιτευχθούν με την ένταξη μαθημάτων όπως η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση και η ψυχολογία στα σχολεία. Και αυτό δεν θα πρέπει να υλοποιηθεί με τον κλασική στείρα μέθοδο αποστήθισης στην οποία έχει ομολογουμένως εθιστεί η ελληνική

παιδεία, αλλά μέσα από αναζήτηση των λόγων για τους οποίους είναι σημαντικές οι εκάστοτε υπό ανάλυση έννοιες, μέσα από γόνιμο διάλογο με αλληλεπίδραση με τα παιδιά, ανάλυση πρακτικών παραδειγμάτων και μέσα από δραστηριότητες που δίνουν προτεραιότητα στην καλλιέργεια συναισθηματικής νοημοσύνης και ενσυναίσθησης και όχι τόσο στο γνωστό σε όλους και όλες μας IQ.

Εξίσου σημαντική και ευεργετική θα ήταν επιπλέον η σταδιακή αποκόλληση των μαθητών και μαθητριών από τα πρότυπα του βαθμοθηρικού κυνισμού και του αθέμιτου ανταγωνισμού. Ο λόγος; Μα φυσικά το γεγονός ότι δεν μπορεί κανείς να εξελιχθεί όταν είναι προσκολλημένος σε κίνητρα βαθμολογικής αδηφαγίας προκειμένου να επιβεβαιώσει ότι πληροί τις προϋποθέσεις μιας ταμπέλας προβολής. Η εξέλιξη προϋποθέτει μια κίνηση προς τα μπροστά, μια πρόοδο. Στην περίπτωση του βαθμοθήρα δεν υπάρχει τέτοια κίνηση· μόνο στασιμότητα στο βαρίδιο του «καλύτερου βαθμού» και στην καλύτερη των περιπτώσεων στις περιφορές γύρω από αυτό. Σε αυτό το σημείο, να διευκρινιστεί προς αποφυγή παρεξηγήσεων ότι δεν μιλά κανείς για κατάργηση της αριστείας ή της επιβράβευσης των καλών επιδόσεων. Πρόκειται άλλωστε για δύο τελείως διαφορετικά ζητήματα. Η εξάλειψη της βαθμοθηρίας έγκειται στην εξάλειψη του εσφαλμένου κινήτρου: της προβολής, του αθέμιτου ανταγωνισμού, της απόκτησης «επιφρημίας» ακόμη και όταν αυτή δεν συνοδεύεται από ικανότητες ή όταν δεν έχει σαν κινητήριο δύναμη της προσπάθειας τη γνώση.

Εν ολίγοις, θα λέγαμε ότι προκειμένου να βοηθήσει τα νεαρά άτομα να επιχειρήσουν και να πετύχουν την προσωπική τους ανάπτυξη και εξέλιξη είναι κομβικό η παιδεία να «ανυψώσει» τα κίνητρα της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Να τα οδηγήσει πιο κοντά στον άνθρωπο. Όχι πέρα από αυτόν, σε μια μορφή γνώσης που θα μπορούσε να είναι προσβάσιμη στην οποιαδήποτε ηλεκτρονική εγκυκλοπαίδεια. Να καταστεί παιδεία όχι μόνο για την πληροφορία αυτή καθαυτή αλλά και για τον άνθρωπο. Να τον βοηθήσει να συλλογίζεται, να κρίνει, να αξιολογεί και να δρα. Και από παθητικό δέκτη να τον καταστήσει ενεργό υποκείμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας.